

Socialpædagogisk kernefaglighed

WEBSEMINAR

Socialpædagogernes Landsforbund

20. august 2015

v. Bent Madsen

www.inklusionsakademiet.dk

SOCIALPÆDAGOGISK KERNEFAGLIGHED - otte grundtemaer

	KENDETEGN VED KERNEFAGLIGHEDEN	KERNEFAGLIGHEDEN UDVIKLES VED AT
1.	En fælles forståelse af fagets opgaver, mål og målgrupper	...formulere og formidle hvad faget bidrager med i forhold til andre fag
2.	Referencer til fælles vidensgrundlag, metoder og etik (soc. pæd. som fag)	...give teoretiske begrundelser for valg af handlinger, metoder og håndtering af dilemmaer
3.	Borgeren og dennes hverdagsliv er i centrum -et aktørperspektiv	...anvende fagligt begrundede målformuleringer: Kvalificeret hverdagsliv, livsduelighed selvbestemmelse, deltagelse i fællesskaber
4.	Relationen er afgørende for udvikling, læring og trivsel	...skelne mellem relationstyper, det fælles tredje og målet med relationen (ansvars-relationen)
5.	Socialpædagogik er intervention i menneskers hverdagsliv	...gribe ind i menneskers livssituation på en anerkendende måde ...støtte til borgerens mål med sig selv og sit liv
6.	Socialpædagogik er fællesskabets pædagogisk – inddragelse og deltagelse	...udvikle faglige begreber for forskellige typer af fællesskaber, kompetencer for deltagelse, dilemmaer mellem individ og fællesskab
7.	Tværfagligt samarbejde er et vilkår som kræver særlige kompetencer	...skelne mellem flerfaglighed, tværfaglighed og integreret faglighed
8.	Faglig udvikling er integreret i hverdagen med særligt rammede udviklingsrum	...udvikle metoder til refleksion og dokumentation og til læring af egen og andres praksis

TEMA 1

- En fælles forståelse af fagets opgaver, mål og målgrupper

...formulere og formidle hvad faget bidrager med i forhold til andre fag

To grundlæggende opgaver for socialpædagogikken

Socialpædagogikken bidrager til samfundets sammenhængskraft:

‘Socialpædagogiske indsatser er rettet mod mennesker i udsatte positioner for at øge deres muligheder for deltagelse på de sociale arenaer, hvor livschancer fordeles’ (BM 2005)

Socialpædagoger kvalificerer mennesker til deltagelse i et meningsfyldt hverdagsliv

Socialpædagoger har det professionelle ansvar for at udvikle menneskers kompetencer til at deltage i hverdagslivets forskellige fællesskaber, hvor personlige livsprojekter kan virkeliggøres i samarbejde med andre.

(BM 2012)

Socialpædagogik i en inklusions-tid

- *Inklusion* som hovedstrategi i den kommunale børne- og ungepolitik opløser grænser mellem almenpædagogik, specialpædagogik og socialpædagogik
- Det *tværprofessionelle samarbejde* starter med bevidsthed om egen monofaglighed
- Professionelle socialpædagogiske indsatser mixes med *frivillige indsatser og resurser* i det civile samfund: inddragelse af forældre, familie, slægt, naboer, mentorer, foreninger.
- Børn, unge og voksne lever deres liv *på tværs af institutionelle grænser og forskellige sociale arenaer*. Ingen enkelt institution eller profession har adgang til dem alle.
- *Diskurser om støtte til udsatte borgere er paradoksale*: Det officielle ideal om diversitet og mangfoldighed modsiges af en virkelighed med normalisering og standardisering af adfærds- og præstationsformer
- *Forskningsbaseret viden har svag gennemslagskraft i socialpædagogisk praksis*: viden om bo- og levedællesskaber, hvor personer er hinandens forudsætninger for udvikling, læring og trivsel

POINTEN ER ...

- Der er brug for socialpædagogiske indsatser på det almenpædagogiske område: dagtilbud, skoler og ungdomsuddannelser skal løse socialpædagogiske opgaver
- Alle mennesker kommer i udsatte positioner i perioder af deres liv (fra udsat position til deltagerposition)

TEMA 2

- Referencer til fælles vidensgrundlag, metoder og etik: socialpædagogik som fag

...give teoretiske begrundelser for valg af handlinger, metoder og håndtering af dilemmaer

Socialpædagogik som fag

- Socialpædagogik er et fag, der råder over egne begreber og metoder til selvstændigt at definere opgave, mål og målgruppe på sine kerneområder
- En faglig etik med etiske principper om mennesker som mål i sig selv
- Metoder til løbende udvikling af faglig praksis

FAGLIGHEDENS TRE SØJLER

VIDEN Faglige begreber baseret på teori og praktiske erfaringer
En fælles referenceramme for forståelse og begrundelse af praksis
Socialpædagogisk viden er gyldig, når den er social bæredygtig
(- anerkendt i en dialog med brugere og myndigheder)

METODE Den måde den faglige viden anvendes på i forhold til et mål
Intervention i andre menneskers liv med intentionen om at skabe udvikling, læring og trivsel.
Hvad er fagets anerkendte metoder?

VÆRDIER De kriterier, der lægges til grund for, hvordan den faglige viden bruges:
fx valg af metoder til ændring af adfærd, identitet og relationer
Bedømmelsen af god og dårlig socialpædagogik (faglig dømmekraft)

Faglige metoder

En metode er en skriftlig formuleret fremgangsmåde for en systematisk intervention i beboernes hverdagsliv med henblik på at nå fagligt begrundede mål for beboernes udvikling, trivsel og læring.

Hvad hedder de tre mest anvendte metoder i dit/jeres team?

Hvordan besluttes valg af metoder?

SOCIALPÆDAGOGISKE DILEMMAER

- særlige hensyn – ligeværdig deltager
- ikke lige – men lige værdige
- intervention – anerkendelse
- selvstændighed og afhængighed
- omsorg og kompetencer

Hvilke faglige metoder råder socialpædagoger over til at håndtere etiske dilemmaer?

POINTEN ER ...

- Metoder er bevidste valg og ikke bare daglige rutiner
- Ethiske dilemmaer skal håndteres i dialog med kolleger. De er drivkraft for faglig udvikling.

TEMA 3

- Borgeren og dennes hverdagsliv er i centrum
- en udsat og sårbar aktør

...anvende fagligt begrundede målformuleringer:
Kvalificeret hverdagsliv, livsduelighed,
selvbestemmelse, deltagelse i fællesskaber,
myndiggørelse, overkomme modgang mv.

At have ret - eller få ret?

Medborgerskab (Internationale konventioner)

- Ret til deltagelse i samfundets fællesskaber og handlekompetencer til at udøve disse rettigheder (medlemmer *af* et samfund)

Tre rettighedsbegreber

- *Selvbestemmelse* er retten til at bestemme over sig selv og sit liv (fx hjemmet)
- *Medbestemmelse* er en ret, der deles med andre (fx bofællesskaber)
- *Bruger-indflydelse/inddragelse* er retten til at påvirke dem der har beslutningsretten (fx ydelser efter Serviceloven)
- Der er indskrænkninger i selvbestemmelses-retten: valg af bolig, bofæller, husregler, aktiviteter, ledsagerordninger

Socialpædagogik

- Støtte mennesker til at tage deres rettigheder i besiddelse (give ret)
- Udvikle kompetencer til at udøve sine rettigheder (livskompetencer)

Socialpædagogik: individ, fællesskab og relation

Socialpædagogen forholder sig til mennesket og dets samspil med den sociale omverden

- *INDIVIDET* (identitets-udvikling)
- *FÆLLESSKABER* (adgang til forskellige typer af fællesskaber)
 - **tilhørs-fællesskaber** (deltagelse - sociale kompetencer)
 - **værdi-fællesskaber** (mening og betydning - kulturelle kompetencer)
 - **arbejds-fællesskaber** (værdisætte bidrag - faglige kompetencer)
 - **medborger-fællesskaber** (rettigheder og pligter – samfundsmæssige kompetencer)
- *RELATIONER* (samspillet mellem person og fællesskab)
- *FÆLLESSKAB OG OMVERDEN* (institutioner i dialog med sin omverden)
- *BETYDNINGSSINDHOLD* (relationer, aktiviteter og det fælles tredje)

POINTEN ER ...

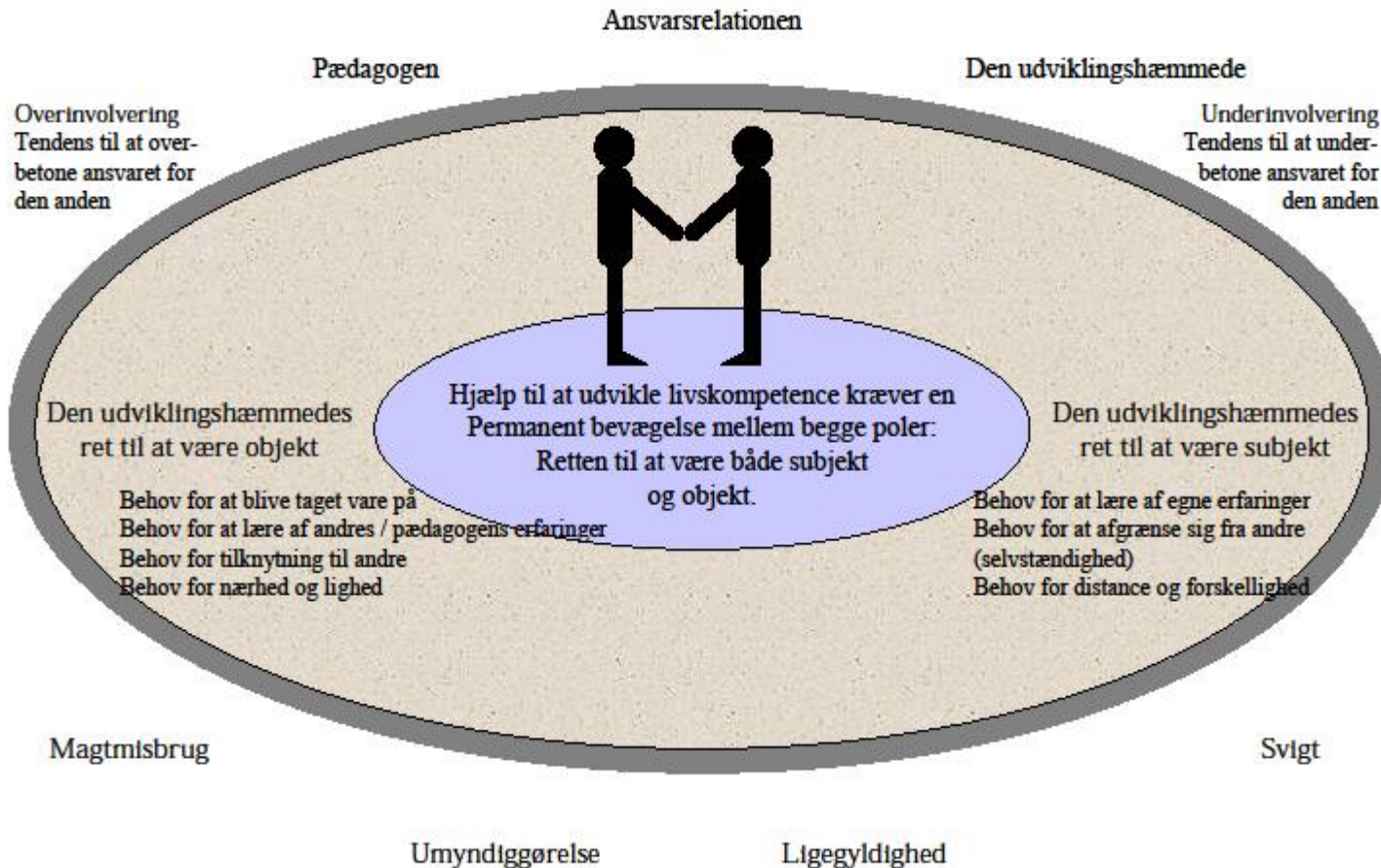
- Socialpædagogens kompetencer består i viden om borgerens aktuelle livssituation og personlige og sociale behov
- Denne viden skal koordineres med pårørende, myndigheder og hverdags-fællesskaber for at minimere borgerens handicap

TEMA 4

- Relationen er afgørende for udvikling, læring og trivsel

...skelne mellem relationstyper, det fælles tredje og målet med relationen (ansvars-relationen)

Den dynamiske omsorgsrolle

Fra Bent Madsen: Socialpædagogik og samfundsforvandling • en grundbog Munksgaard København 1999

DET FÆLLES TREDJE

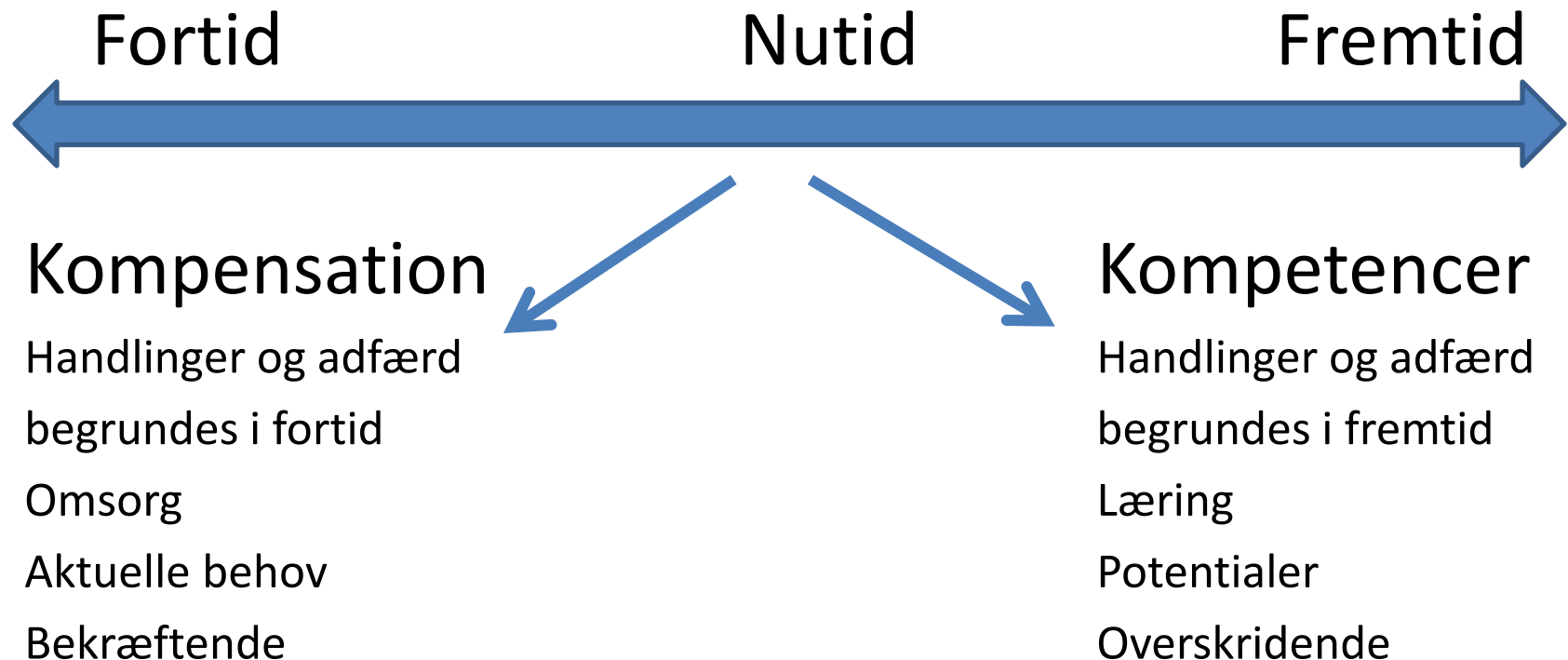
- et fællesskab om noget sammen med nogle

De professionelle rammer ind for at beboeren kan folde sig ud
Ikke pædagogernes mål med eller for beboeren
-men beboerens mål med sig selv og sit liv

Kompensation - kompetencer

Orienteringspunkter i det socialpædagogiske arbejde

POINTEN ER ...

- Relationer kan være målet i sig selv (tilknytning) men skal også være et middel til borgerens selvstændighed (kompetence-udvikling)
- Pædagogiske relationer skal tilgodese både omsorg og læring og pege ud over den konkrete samværs-situation

TEMA 5

- Socialpædagogik er intervention i menneskers hverdagsliv i en institutionel ramme

...gribe ind i menneskers livssituation på en anerkendende måde

...støtte til borgerens mål med sig selv og sit liv

Relationstyper i socialpædagogisk arbejde

Stedfortrædende

Handler i den andens sted
Advokatorisk handlen

Kompenserende

Komplementær handling
Situations-perspektiv

Ledsagende

Parallel handling
Bekræftende tilstedeværelse

Foregribende

Fremtids-rettet handling
Læring og kompetencer

POINTEN ER ...

- Hvordan kvalificerer 'institutionen' til deltagelse og mestring i livet uden for?
- Hvordan lærer beboerne at leve op til normer og krav der er modsætningsfyldte?

TEMA 6

- Socialpædagogik er fællesskabets pædagogik
– det handler om inddragelse og deltagelse
- ...udvikle faglige begreber for forskellige typer af fællesskaber, kompetencer for deltagelse, dilemmaer mellem individ og fællesskab

Hvilke sociale arenaer er der adgang til?

Hvad mener vi med fællesskaber?

- Fællesskaber kan udvikles – lige som personer kan. *Hvordan udvikles fællesskaber?*
- Relationsstyrede og aktivitetstyrede fællesskaber. *Hvad er adgangskriteriet?*
- Lyst- og pligtfællesskaber. *Hvad lærer deltagerne i forskellige typer af fællesskaber?*
- Fællesskaber er altid fællesskaber om noget. *Hvad er det fælles tredje?*
- Alle fællesskaber rummer inklusions- og eksklusions-processer. *Hvornår er man inde og ude? Hvem definerer det?*
- Fællesskaber holdes sammen af sociale hierarkier og dominans-relationer. *Er det altid de samme, der dominerer eller bestemmer?*
- Man kan også deltage ved ikke at deltage (perifer deltagelse). *Hvornår er man deltager?*
- Et fællesskab betyder noget forskelligt for hver enkelt deltager. *Hvilken personlig betydning har deltagelsen for den enkelte?*

Hvad kendetegner et fællesskab, der skaber positiv udvikling for alle deltagere?

POINTEN ER ...

- Socialpædagogen skal bruge sin viden om borgeren til 'vejledt deltagelse' på de arenaer som borgeren er parat til
- Socialpædagoger skal skabe rammer for fællesskaber – så beboerne kan udvikle venskaber og personlige relationer

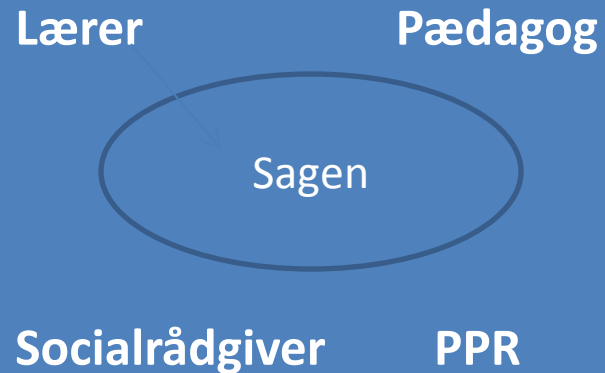
TEMA 7

- Tværprofessionelt samarbejde er et vilkår som kræver særlige kompetencer

...skelne mellem flerfaglighed, tværfaglighed og integreret faglighed

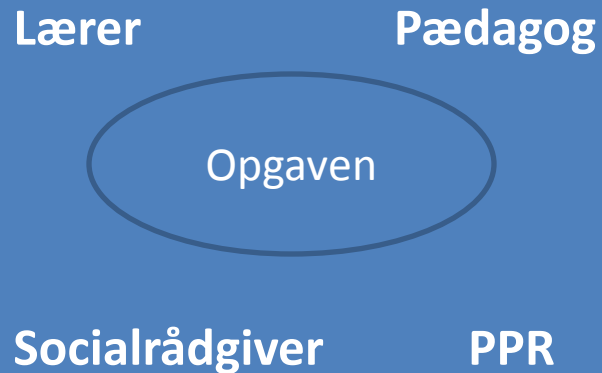
Grader af tværprofessionelt samarbejde

FLER-FAGLIGHED

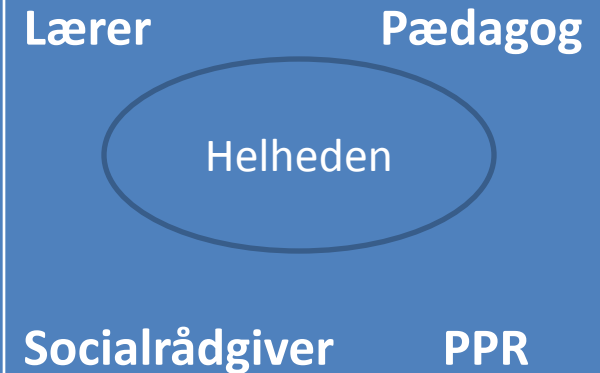
- Summen af fagenes viden
- Hvert fag et delperspektiv
- Informationsudveksling

TVÆR-FAGLIGHED

- Fagpersoner i et team om fælles mål og procedurer
- Opgaven definerer viden og samarbejde

INTEGRERET FAGLIGHED

- Et team med et helhedsperspektiv
- Fagpersoner tager hinandens perspektiver

Faldgruber i tværprofessionelt samarbejde

To yderpositioner, der skal undgås:

Personlige relationer Markering af faggrænser

- Forskellige faglige positioner - perspektivbytte i stedet for at udligne forskelle
- Tværprofessionelt samarbejde er kompetenceudvikling (meta-kompetence)
- Professioner konstruerer borgerne forskelligt:
Læreren ser eleven - Sagsbehandleren ser familien - Pårørende ser barnet
Lægen ser patienten - Socialpædagogen ser mennesket i konteksten
- Faglige hierarkier er virksomme i alle tværprofessionelle teams:
Psykolog, tale- hørepædagog, sagsbehandler, pædagog, lærer, forældre, barn
- Hvem har ejerskabet? Hvem er på udebane og hjemmebane?

POINTEN ER ...

- Socialpædagogens faglighed hviler på en helhedsforståelse af borgerens livssituation
- Socialpædagogen trækker på andre fagpersoners viden om borgeren for at kunne skabe sammenhæng og perspektiv i borgerens hverdagsliv

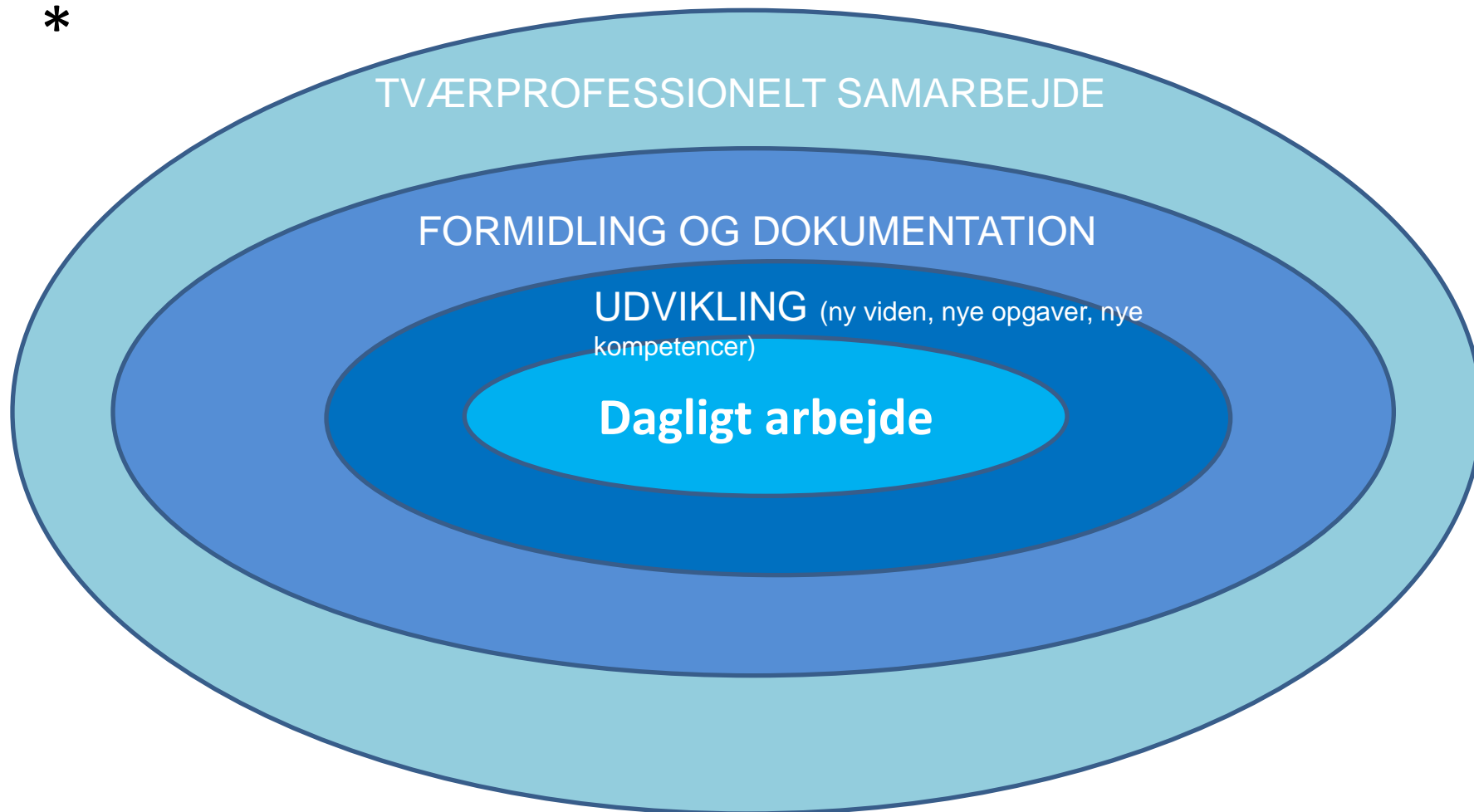
TEMA 8

- Faglig udvikling er integreret i hverdagen med særligt rammesatte udviklingsrum

...udvikle metoder til refleksion og dokumentation og til læring af egen og andres praksis

Udvidelse af kernefagligheden

*

Sproget som arbejdsredskab

Arbejdssprog

- relationen mellem professionelle og bruger
- skabe mening, anerkendelse, tillid og værdighed

Fagsprog

- relationen mellem kolleger i et praksisfællesskab (faglig praksis)
- Et fag med teorier og begreber om samfund, menneskesyn, målgruppe mv

Videnskabeligt sprog

- relationen mellem forskere og professionelle
- tilegnelse af forskningsbaseret viden og samarbejde med forskere

Offentligt sprog

- relationen til politiske beslutningstagere og medier
- deltagere i den offentlige debat om fagets målgrupper som medborgere

Hvilke erfaringer har I gjort med brugen af de fire 'sprog'?

Hvilke 'sprog' er der behov for at gøre mere brug af?

POINTEN ER ...

- Socialpædagogik er en kommunikativ praksis med fælles begreber for praksis – uafhængig af den enkelte institution og målgruppe (fælles opgave, mål og metoder)
- Den faglige udvikling skal rammesættes som særlige tidsrum – ellers går det hele op i drift
- En læringskultur – læring af egen og andres praksis